

В. В. Панкратьєва,

аспірант

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Визначивши орієнтир на входження у європейський освітній простір, Україна здійснює модернізацію освітньої діяльності відповідно до європейських вимог. Ці процеси охоплюють все більше сфер життєдіяльності суспільства, у тому числі і професійно-технічну освіту. Вже сьогодні постає питання розробки програм підготовки кваліфікованих працівників у відповідності до європейських стандартів.

Професійно-технічна освіта є складовою системи освіти України, головним завданням якої є підготовка кваліфікованих спеціалістів в окремих галузях професійної діяльності та забезпечення потреб економіки країни у конкурентоспроможних на ринку праці робітниках. Одним із головних факторів стрімкого розвитку економіки держави є високий рівень кваліфікації робочої сили, її професійна компетенція та мобільність. Розвиток високотехнологічного виробництва, яке визначає темпи розвитку економіки країни, забезпечує якість і конкурентоспроможність продукції стає неможливим без якісної підготовки кваліфікованих робітників, які б мали високий рівень теоретичної та практичної підготовки та здатні були б адаптуватися до вимог технологічного розвитку галузей економіки. Нажаль, сьогодні кваліфікація випускників професійно-технічних навчальних закладів не відповідає сучасним та перспективним потребам українського суспільства. Це пов'язано з рядом причин, зокрема, із застарілою матеріально-технічною базою професійно-технічних навчальних закладів, неефективним моніторингом потреб ринку праці, недосконалим механізмом формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих

робітників, падінням престижу робітничих професій тощо [1]. У зв'язку з цим запровадження дієвих механізмів та способів розв'язання зазначених проблем потребує уваги з боку науковців. Важливим аспектом цього питання є дослідження професійно-технічної освіти з урахуванням регіональних особливостей промислового розвитку України, сучасних демографічних тенденцій, аналізу попиту на робітничі професії та пропозицій ринку праці, що можливо здійснити, застосовуючи методологічний апарат суспільної географії.

Комплексне суспільно-географічне дослідження системи освіти регіону передбачає детальний аналіз її складових, а саме дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, вищої, позашкільної. Визначення місця регіону серед інших областей України за показниками системи освіти є необхідним з метою виявлення тенденцій та перспектив її розвитку. Більш детальну картину можна отримати, аналізуючі окремі підсистеми системи освіти регіонів та країни в цілому.

Дана робота присвячена аналізу професійно-технічної освіти України, виявленню її регіональних особливостей та визначенню місця Луганської області за показниками цієї підсистеми серед інших регіонів України.

За даними Державної служби статистики України на кінець 2011 року в Україні нараховувалося 976 професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), в яких навчалася 409,4 тис. учнів та слухачів [3]. Кількість ПТНЗ в Україні впродовж останніх трьох років залишається майже не змінною (975-976 закладів), проте їх кількість у 2011 році у порівнянні з 2007 роком скоротилася на 46 закладів переважно у зв'язку з їхньою реструктуризацією та зміною структури. Кількість учнів та слухачів у ПТНЗ України за останні п'ять років зменшилася майже на 45 тис. осіб, що становить 10%.

В Луганській області за даними управління статистики [2] у 2011 році налічувалося 78 професійно-технічних навчальних закладів, що складає 8% від їх загальної кількості по Україні. Скорочення кількості ПТНЗ в регіоні протягом 2007-2011 рр. склало 6 закладів (7,1% від їх загальної кількості), а контингент учнів та слухачів зменшився на 6,6 тис. осіб, або на 20,3%, що

вдвічі більше, ніж по країні в цілому. Отже, можна говорити про негативні тенденції у розвитку професійно- технічної освіти як Луганської області, так і України в цілому, що викликано наслідками демографічної кризи, особливостями соціально- економічного розвитку країни.

Аналізуючи показники професійно-технічної освіти в Україні, встановлено, що за часткою ПТНЗ від їх загальної кількості по Україні лідерство належить Донецькій області. В даному регіоні функціонують 111 ПТНЗ, що становить 11,4% від сумарної кількості ПТНЗ в країні (рис. 1). Слід зазначити, що перші позиції за цим показником також займають Луганська, Дніпропетровська, Львівська, Харківська області, частка ПТНЗ в яких становить 8-5% від їх загальної кількості. За ними слідує Запорізька, Полтавська, Одеська області, частка ПТНЗ в яких складає близько 4%. Останні місця посідають Волинська, Закарпатська, Чернівецька області та м. Севастополь.

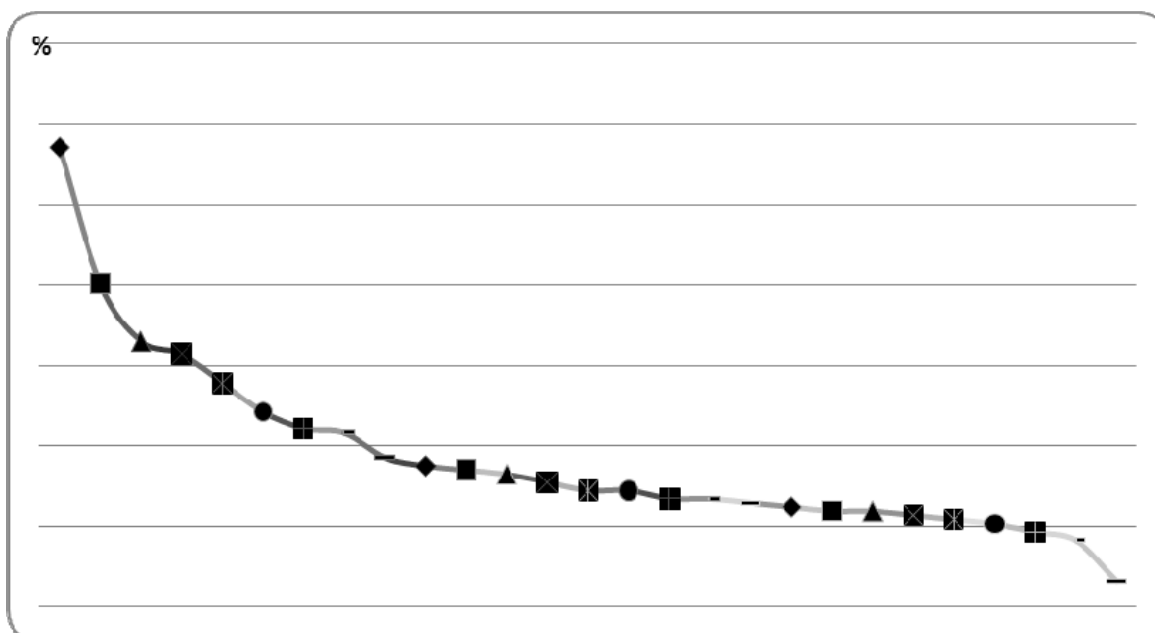

Рис. 1. Розподіл регіонів України за кількістю професійно-технічних навчальних закладів (% від загальної кількості по Україні) (побудовано на основі розрахунків за даними [3])

За чисельністю учнів та слухачів від загальної їх кількості по країні перше місце також належить Донецькому регіону (9,3%). За ним у рейтингу розмістилися Львівська, Дніпропетровська, Луганська, Запорізька, Одеська,

Вінницька області та м. Київ (8 – 4%), а останні позиції займають Чернівецька, Чернігівська області та м. Севастополь (до 2%).

Аналіз кількості ПТНЗ у розрахунку на 10 тис. осіб населення свідчить про лідерство за даним показником Харківської області (рис. 2). В регіоні функціонують 54 ПТНЗ, що становить 31 заклад на 10 тис. осіб. За цим показником Луганська область посідає 2 місце (30 ПТНЗ на

10 тис. осіб), поділяючи його з Кіровоградською та Полтавською областями. Високі показники кількості ПТНЗ спостерігаються також в Донецькій, Чернігівській, Херсонській, Житомирській, Сумській, Запорізькій областях (29 – 26 ПТНЗ на 10 тис. осіб). Остані місця у рейтингу регіонів за даним показником займають Тернопільська, Львівська, Рівненська, Івано-Франківська області та м. Київ (19 – 16 закладів). В середньому по Україні кількість ПТНЗ у розрахунку на 10 тис. осіб населення становить 24 заклади. Серед регіонів України лише 11 областей та м. Севастополь мають дані показники вищі за середні по країні.

Рис. 2. Показники професійно-технічної освіти за регіонами України (побудовано на основі розрахунків за даними [3])

Кількість учнів та слухачів у ПТНЗ у розрахунку на 10 тис. осіб

населення в середньому по країні становить 90 осіб. Вище середнього ці значення в Львівській, Миколаївській, Тернопільській, Рівненській, Луганській, Хмельницькій, Вінницькій, Сумській, Запорізькій, Полтавській, Волинській, Івано-Франківській, Дніпропетровській областях. Найнижчі показники спостерігаються в м. Києві та в Київській і Харківській областях, що пояснюється загальною високою чисельністю жителів даних регіонів.

Отже, дослідження професійно-технічної освіти України дозволяє зробити наступні висновки:

- показники функціонування закладів професійно-технічної освіти України збільшуються із заходу на схід країни;

- найбільша кількість ПТНЗ зосереджена в промислово розвинених регіонах сходу України, а також у Львівській та Одеській областях, що пояснюється попитом на кваліфікованих робітників промисловими підприємствами даних регіонів;

- Луганська область як індустріальний регіон України характеризується високими показниками розвитку професійно-технічної освіти, що викликано потребами господарства регіону.

Отже, професійно-технічна освіта України має розвиватися з урахуванням прогнозування кадрових потреб в галузях економіки та соціальної сфери, що обумовлені регіональними особливостями та специфікою соціально-економічного розвитку країни. А це, в свою чергу, потребує спеціальних суспільно-географічних досліджень щодо питань прогнозування подальшого економічного розвитку на основі інвестиційно-інноваційної моделі і забезпеченні її відповідними кадрами.

Література

1. Концепція Державної цільової програми розвитку професійно-технічної освіти на 2011-2015 роки [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/proftech/8836/>
2. Офіційний сайт Головного управління статистики в Луганській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lugastat.lg.ua>
3. Продовження навчання на здобуття професії: статистичний бюлетень. – Київ, Державна служба статистики України, 2012. – 28 с.

